

Ягодзінська А., аспірантка, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0002-1548-5800

e-mail: aalbeschenko@gmail.com

Продуктивність сільського господарства у розрізі галузей України

Анотація. Статтю присвячено питанням продуктивності праці сільського господарства у розрізі галузей України, розкрито сутність поняття продуктивності праці, теоретичні та практичні аспекти економічного змісту і методології визначення показників продуктивності праці. Досліджено методичні підходи щодо визначення та розрахунку продуктивності праці, виробітку і трудомісткості. Проаналізовано стан продуктивності праці в сільському господарстві за категоріями товаровиробників та галузями рослинництва і тваринництва, динаміку продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах, продуктивність праці в сільському господарстві у розрізі регіонів України та США, продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, продуктивність праці рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами. Визначено трійку лідерів серед областей України за рівнем продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах. Визначено основні проблеми і напрями підвищення продуктивності праці у розрізі галузей України. У результаті дослідження зазначено, що в умовах ринкової економіки створення конкурентоспроможної продукції підвищення ефективності господарської діяльності можливе за умови ефективного використання ресурсів та підвищення продуктивності праці. Досліджено підходи до визначення економічної сутності продуктивності праці, її значення для ефективного функціонування підприємства. Визначено фактори та підходи до підвищення продуктивності праці в сучасних умовах.

Ключові слова: економіка; галузь; продуктивність праці; індекс; сільське господарство; індикатор; ефективність; продуктивність праці; продукція; конкурентоспроможність.

Yagodzinska Anna, graduate student, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Productivity of Agriculture in Terms of Industries of Ukraine

Abstract. The article is devoted to the issues of agricultural productivity in the context of Ukrainian industries, reveals the essence of the concept of labor productivity, theoretical and practical aspects of determining the economic content and methods of measuring labor productivity. Methodical approaches to the definition and calculation of labor productivity, as well as economic indicators such as production and labor intensity are studied. Academician Strumilin's contribution to the development of labor productivity problems was also studied. The state of labor productivity in rural areas is analyzed economy by categories of commodity producers and branches of crop and livestock production, dynamics of labor productivity in agricultural enterprises (per one employed in agricultural production, labor productivity in agriculture in terms of regions of Ukraine and the USA, labor productivity in agricultural enterprises of Ukraine by regions per 1 employed in agricultural production, at constant prices in 2010, labor productivity of crop production in agricultural enterprises of Ukraine us by region per 1 employed in agriculture production, at constant prices in 2010. The research identified three leaders among the regions of Ukraine in terms of labor productivity in agricultural enterprises, livestock productivity in agricultural enterprises of Ukraine by region per 1 employee in agricultural production, at constant prices in 2010, UAH, as well as conclusions and suggestions on increasing labor productivity in terms of industries in Ukraine. The conclusions identify the main problems and areas for increasing productivity in terms of industries in Ukraine. As a result of the study it is noted that in a market economy, the creation of competitive products, increase the efficiency of economic activity is possible provided the efficient use of resources and increase productivity. Different approaches to determining the economic essence of labor productivity, its importance for the effective functioning of the enterprise are considered. Factors and approaches to increase are defined labor productivity in modern conditions Current research proves its relevance and importance by the fact that increasing the efficiency of productivity is the basis of growth of national income and a factor in increasing the competitiveness of the national economy, as well as a guarantee of food security and the world community.

Purpose. The purpose of the article is to reveal the concept and essence of agricultural productivity in terms of galleys of Ukraine.

Results. The state of labor productivity in agriculture by categories of producers and branches of crop and livestock, the dynamics of labor productivity in agricultural enterprises (per employee in agricultural production, labor productivity in agriculture in the regions of Ukraine and the United States, labor productivity in agricultural enterprises of Ukraine per 1 employee in agricultural production, at constant prices in 2010, productivity of crop production in agricultural enterprises of Ukraine by region per 1 employee in agricultural production, at constant 2010 prices. The research identified three leaders among the regions of Ukraine in terms of labor productivity in agricultural enterprises, livestock productivity in agricultural enterprises of Ukraine by region per 1 employee in agricultural production, at constant prices in 2010, UAH, as well as conclusions and suggestions on increasing labor productivity in terms of industries in Ukraine. The conclusions identify the main problems and areas for increasing productivity in terms of industries in Ukraine.

Conclusions. Labor productivity is one of the most important economic categories, which most clearly reflects the efficiency of production. It accumulates in close combination the efficiency of labor resources, land, financial, and the main strategic goal is to find ways to increase key productivity indicators.

Keywords: economy; branch; labor productivity; index; agriculture; indicator; efficiency; labor productivity; production; competitiveness.

JEL Classification: D13, L16, O13, Q24.

Постановка проблеми. Основним показником діяльності, що характеризує ефективність її витрат у виробництві, є продуктивність праці. Її розмір та динаміка відображає сукупний ефект змін у використанні основних і оборотних засобів виробництва, безпосередньо витрат праці, технологічних та організаційних змін тощо. Тобто продуктивність праці є основним показником, який відображає ефективність всього суспільного виробництва і робочої сили зокрема. Продуктивність праці є індикатором конкурентоспроможності економіки та рівня життя населення. Отже, дослідження продуктивності праці в аграрному секторі економіки, визначення резервів та шляхів її підвищення є актуальними.

Продуктивність праці – одна з найважливіших економічних категорій, в якій найбільш повно відображається ефективність суспільного виробництва. Тут акумулюється в тісному поєднанні ефективність використання робочої сили, земельних ресурсів, матеріально-технічної бази та фінансових ресурсів. Підвищення продуктивності праці належить до вирішальних умов розвитку аграрного виробництва, і на цій основі забезпечення значного поліпшення матеріального добробуту українського народу, здійснення соціальних перетворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення продовольчої безпеки є проблемою світового масштабу, але вирішення її можливе лише за умов виробництва сільськогосподарської продукції та постійного підвищення продуктивності сільського господарства у розрізі галузей України. Продуктивність сільського господарства у розрізі галузей України висвітлені у працях таких вчених: Д. Богиня, В. Вітвіцький, І. Беженар, В. Горкавий, В. Дієсперов, К. Прокопенко, Б. Пасхавер та інші. Розвиток нових правових форм економічної діяльності та зміни в інформаційному забезпеченні зумовлюють актуальність та значущість подальшого проведення досліджень щодо оптимізації методів та методології розрахунків основних показників продуктивності праці та прийняття управлінських рішень.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розкриття сутності продуктивності праці, проведення порівняльного аналізу досягнутого рівня продуктивності праці у розрізі галузей сільського господарства України, обґрунтування необхідності підвищення продуктивності сільського господарства у розрізі галузей України як джерела зростання національного доходу та чинника підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз рівня продуктивності праці є інформаційним базисом для прийняття управлінських рішень, направлених на підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства, організаційного удосконалення виробництва та технологій, визначення цінової політики, ефективного управління трудовими ресурсами та інше.

Продуктивність праці – це економічний показник ефективності, результативності, що характеризується кількістю виготовленої продукції та наданих послуг за певний період часу.

У залежності від співвідношення результативності та затраченого робочого часу існують показники продуктивності праці: виробіток і працемісткість.

Виробіток (V) – це показник рівня продуктивності праці, що відображає кількість виробленої продукції одним працівником за одиницю робочого часу, що розраховується за методикою:

$$V = \frac{Q}{T}, \quad (1)$$

де: Q – обсяг виробленої продукції (робіт, послуг);

T – час затрачений на виробництво продукції або чисельність працівників.

Трудомісткість (t) – обернений показник продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виготовлення одиниці продукції, розраховується за методикою:

$$t = \frac{t}{Q} \text{ або } t = \frac{1}{V} \quad (2)$$

Для визначення динаміки або характеристики проценту виконання плану з продуктивності праці розраховуються індекси продуктивності.

$$i_v = \frac{Q_1}{T_1} / \frac{Q_0}{T_0}, \quad (3)$$

де: i_v – індивідуальний індекс;

Q_1, Q_0 – обсяг виробленої продукції в натуральному вираженні відповідно у звітному та базисному році;

T_1, T_0 – затрати робочого часу на виробництво всієї продукції за звітний та базисний роки.

Найбільшим внеском у дослідження процесів людської праці характеризуються роботи академіка С. Струмиліна (1877р. – 1974 р.). При проведенні аналізу показників продуктивності праці він дослідив співвідношення між зростанням продуктивності праці та зниженням собівартості [5].

Відповідно до Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна» до системи індикаторів, що визначають завдання підвищення продуктивності сільського господарства за рахунок використання

нових технологій – ЦСР2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства», віднесено два індикатори:

1. Показники продуктивності праці в сільському господарстві, тис. дол. США на одного зайнятого працівника;

2. Індекс сільськогосподарської продукції, %.

За розрахованими даними рівень продуктивності праці в сільському господарстві в Україні за період з 2000 р. по 2018 р. значно коливався: від 2,3 у 2000 р. до 10,7 тис. дол. США у розрахунку на одного зайнятого у 2013 році (рис. 1).

Рисунок 1 – Фактичні, прогностні та цільові показники продуктивності праці в сільському господарстві, тис. доларів США на одного зайнятого

Джерело: розраховано і побудовано автором

Примітка: фактичні дані наведено за даними Державної служби статистики України; цільові значення наведено за даними Національної доповіді 2017 «Цілі сталого розвитку: Україна» ЦСР2

Таким чином, запланований рівень 2020 р. у 10 тис. дол. США вже був досягнутий у 2013 р., проте у 2016-2018 рр. він зменшився. Позитивна динаміка

продуктивності праці сприятиме досягненню у 2020 р., 2025 р. та 2030 р. вищих від запланованих показників (табл. 1).

Таблиця 1 Прогностні та цільові значення продуктивності праці в сільському господарстві відповідно до ЦСР2

Показники	Прогностні дані (I варіант), визначені за допомогою лінійного вирівнювання продуктивності праці (за 2000-2018 рр.)			Прогностні дані (II варіант), визначені за допомогою лінійного вирівнювання складових продуктивності праці (за 2000-2018 рр.)		
	2020 р.	2025 р.	2030 р.	2020 р.	2025 р.	2030 р.
Рівняння	$y = 0,5400x + 1,6757$			x		
– кількість зайнятого населення	x			$y = -96,037x + 4385,9$		
– випуск продукції сільського господарства	x			$y = 45699x - 144203$		
– курс долара	x			$y = 139,69x - 174,4$		
Коефіцієнт апроксимації	$R^2 = 0,8712$			x		
– кількість зайнятого населення	x			$R^2 = 0,9054$		
– випуск продукції сільського господарства	x			$R^2 = 0,7966$		
– курс долара	x			$R^2 = 0,6855$		
Прогноз за фактичними даними	13,0	15,7	18,4	12,5	16,0	21,7
Цільові значення	10,0	12,5	15,0	10,0	12,5	15,0
Відхилення (прогноз за фактичними даними – цільові значення)	+3,1	+3,2	+3,4	+2,5	+3,5	+5,3

Джерело: розраховано автором

Примітка: цільові значення наведено за даними Національної доповіді 2017 «Цілі сталого розвитку: Україна» ЦСР2

Разом з тим, слід враховувати той факт, що в Україні спостерігаються значні відмінності в результативності праці відносно категорій господарств, галузей

сільського господарства та регіонів. Суттєві зрушення у будь-якій з цих складових можуть значно вплинути на кінцевий результат. Саме тому доцільно проводити

моніторинг продуктивності у розрізі вищезазначених факторів.

За даними офіційної служби статистики України продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах (на одного зайнятого в

сільськогосподарському виробництві) у постійних цінах 2010 року у 2018 році становила 313,6 тис. грн, що в 11,5 р. вище від рівня 2000 року та в 4 рази перевищує значення 2005 року.

Таблиця 2 Динаміка продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах (на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві)

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
У постійних цінах 2010 року, грн								
Сільське господарство	27066,9	72621,9	132680,4	227753,4	223309,9	275317,8	271491,4	313627,3
у тому числі								
рослинництво	...	86198,1	133603,0	228884,7	218768,0	270863,2	260793,7	305314,5
тваринництво	...	47992,8	130473,7	224105,1	237990,0	292511,2	315503,8	348901,4
Продуктивність праці у тваринництві по порівняно з продуктивністю праці у рослинництві								
грн	x	-38205,3	-3129,3	-4779,6	19222,0	21648,0	54710,1	43586,9
%	x	55,7	97,7	97,9	108,8	108,0	121,0	114,3
% до 2005 року								
Сільське господарство	x	100,0	182,7	313,6	307,5	379,1	373,8	431,9
у тому числі								
рослинництво	x	100,0	155,0	265,5	253,8	314,2	302,6	354,2
тваринництво	x	100,0	271,9	467,0	495,9	609,5	657,4	727,0

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

При цьому продуктивність праці в тваринництві зростає значно вищими темпами і є вищою в абсолютному значенні, ніж в рослинництві: у порівнянні з 2005 р. продуктивність праці в рослинництві зросла у 3,5 р., а в тваринництві – у 7 р.; рівень продуктивності праці в тваринництві у 2018 р. перевищив продуктивність праці у рослинництві на 14,3 %.

Показники відхилення темпів росту продуктивності праці сільського господарства порівняно з продуктивністю праці в рослинництві не перевищують 9 в. п., у той час як порівняно з темпами росту продуктивності у тваринництві відхилення складає до 25 в. п. (рис. 2).

Можемо припустити, що зміна у структурі виробництва сільського господарства на користь продукції тваринництва, що є необхідною умовою для забезпечення раціональних норм споживання молока та м'яса населенням, за інших рівних умов, сприятиме швидшому зростанню продуктивності праці в сільському господарстві в цілому. І навпаки, зміна у структурі виробництва сільського господарства на користь продукції рослинництва може уповільнити

темпи зростання продуктивності праці в сільському господарстві в цілому.

Разом з тим, значні коливання не вплинули на загальний рівень продуктивності по сільському господарству, оскільки обсяги та динаміка виробництва продукції рослинництва значно вищі порівняно з тваринництвом, а відтак саме продуктивність праці в рослинництві має, на даний час, визначальний вплив на рівень продуктивності в цілому по сільському господарству [3].

У регіонах продуктивність праці за останні три роки також зросла за виключенням п'яти областей (Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська та Харківська) (табл. 3.).

У дванадцяти областях рівень продуктивності праці сільського господарства перевищує усереднені дані за 2016-2018 рр. по Україні (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська та Чернігівська). Найнижчі показники продуктивності праці (менше 5 тис. дол. США) встановлено у Чернівецькій, Івано-Франківській та Закарпатській областях.

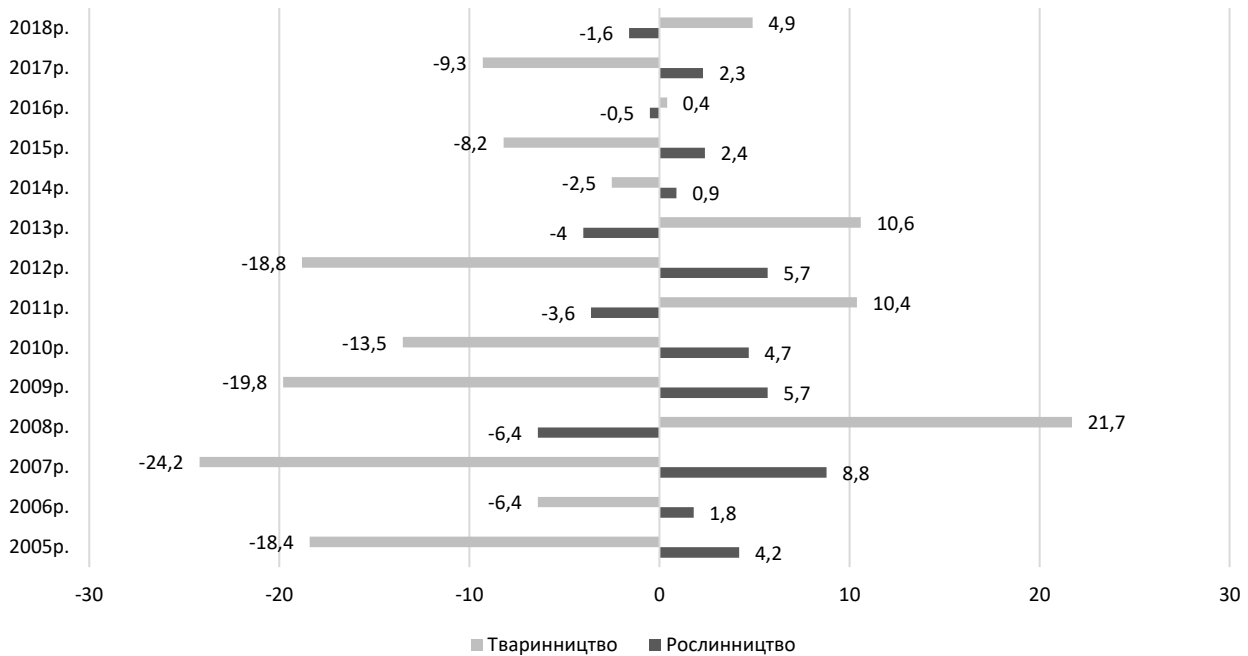

Рисунок 2 – Показники відхилення темпів росту продуктивності праці сільського господарства порівняно з продуктивністю праці в рослинництві та тваринництві сільськогосподарських підприємств (у постійних цінах 2010 р., до попереднього року), в. п.

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Таблиця 3. Продуктивність праці в сільському господарстві України у розрізі регіонів

Області	Продуктивність праці, тис. доларів США на одного зайнятого				Індекси продуктивності праці				Рейтинг областей у 2016-2018 рр.
	2016р.	2017р.	2018р.	2016-2018 рр.	2016р.	2017р.	2018р.	2016-2018 рр.	
Україна	8,7	9,3	10,6	9,5	1,000	1,000	1,000	1,000	х
Вінницька	10,3	10,9	11,2	10,8	1,184	1,172	1,062	1,136	9
Волинська	7,8	10,8	9,9	9,4	0,897	1,161	0,942	0,990	13
Дніпропетровська	13,9	15,1	15,0	14,7	1,598	1,624	1,423	1,540	2
Донецька	11,5	12,9	11,2	11,9	1,322	1,387	1,059	1,243	7
Житомирська	13,2	14,9	15,7	14,6	1,517	1,602	1,483	1,532	3
Закарпатська	3,1	3,4	3,4	3,3	0,356	0,366	0,324	0,346	24
Запорізька	8,4	9,1	7,5	8,3	0,966	0,978	0,706	0,875	17
Івано-Франківська	3,4	4,0	3,8	3,8	0,391	0,430	0,364	0,395	23
Київська	32,0	33,2	39,4	34,9	3,678	3,570	3,737	3,663	1
Кіровоградська	12,6	11,3	13,0	12,3	1,448	1,215	1,231	1,292	6
Луганська	13,1	13,3	12,9	13,1	1,506	1,430	1,221	1,374	5
Львівська	4,5	5,4	5,4	5,1	0,517	0,581	0,511	0,535	21
Миколаївська	7,4	7,3	7,3	7,3	0,851	0,785	0,690	0,769	20
Одеська	7,7	8,6	8,3	8,2	0,885	0,925	0,782	0,861	18
Полтавська	14,2	12,4	15,0	13,9	1,632	1,333	1,424	1,457	4
Рівненська	7,8	9,4	8,8	8,6	0,897	1,011	0,834	0,906	15
Сумська	9,8	10,5	11,1	10,5	1,126	1,129	1,054	1,098	11
Тернопільська	6,2	8,5	7,9	7,5	0,713	0,914	0,750	0,787	19
Харківська	9,4	8,9	9,2	9,2	1,080	0,957	0,874	0,964	14
Херсонська	8,5	8,7	8,5	8,6	0,977	0,935	0,806	0,901	16
Хмельницька	9,3	10,7	10,8	10,3	1,069	1,151	1,023	1,079	12
Черкаська	10,0	10,0	11,9	10,7	1,149	1,075	1,129	1,120	10
Чернівецька	3,9	4,3	4,4	4,2	0,448	0,462	0,420	0,442	22
Чернігівська	11,1	11,5	12,5	11,7	1,276	1,237	1,181	1,228	8

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Зважаючи на спеціалізацію регіонів України, цілком закономірним є факт різного співвідношення індексів продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах у галузях рослинництва та

тваринництва. Але при цьому галузь рослинництва значно більше впливає на загальне значення показника, ніж тваринництво (рис. 3).

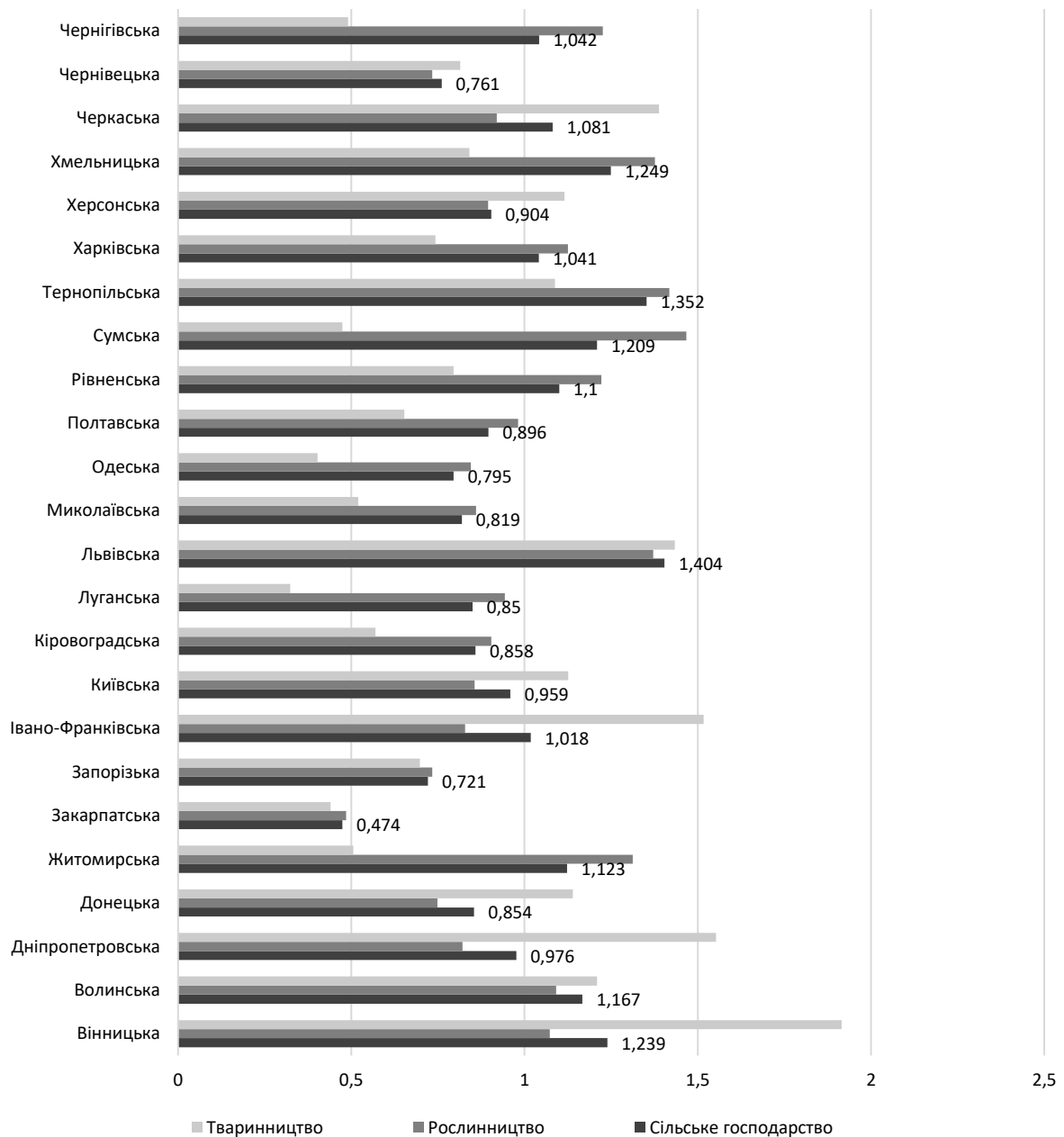

Рисунок 3 – Індеси продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах за регіонами по відношенню до України у середньому за 2016-2018 роки (на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 року)

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Трійку лідерів серед областей України за рівнем продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах складають Львівська, Тернопільська та Хмельницька області. Найнижчі показники

встановлено у Чернівецькій, Запорізькій та Закарпатській областях. При цьому зменшення показника відносно 2017 року встановлено лише у двох областях: у Донецькій та Запорізькій (табл. 4).

Таблиця 4. Продуктивність праці рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами (на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 року), грн

Області	Продуктивність праці, грн			Індекси продуктивності праці			Продуктивність праці у середньому за 3 роки, грн	Рейтинг області у середньому за 3 роки
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.		
Україна	270863,2	260793,7	305314,5	123,8	96,3	117,1	278990,5	x
Вінницька	288891,3	278130,1	331070,3	136,5	96,3	119,0	299363,9	10
Волинська	254964,3	298345,2	359635,6	123,1	117,0	120,5	304315,0	9
Дніпропетровська	220262,2	223210,0	243516,5	116,5	101,3	109,1	228996,2	20
Донецька	211526,8	224992,8	190790,2	138,9	106,4	84,8	209103,3	21
Житомирська	345894,5	348884,1	402973,3	137,9	100,9	115,5	365917,3	5
Закарпатська	137057,2	123091,5	145932,0	153,6	89,8	118,6	135360,2	24
Запорізька	217195,8	215897,1	180828,7	123,7	99,4	83,8	204640,5	23
Івано-Франківська	168384,7	220217,8	304553,4	77,0	130,8	138,3	231052,0	19
Київська	228739,1	207373,2	280747,3	121,1	90,7	135,4	238953,2	17
Кіровоградська	266475,7	210065,4	279710,9	118,9	78,8	133,2	252084,0	14
Луганська	266309,3	250610,7	272699,3	156,8	94,1	108,8	263206,4	12
Львівська	358257,5	400167,4	388793,5	125,0	111,7	97,2	382406,1	4
Миколаївська	247270,2	219867,7	252300,7	123,6	88,9	114,8	239812,9	16
Одеська	232351,0	233104,8	241534,6	138,5	100,3	103,6	235663,5	18
Полтавська	280328,9	212477,7	328358,6	122,8	75,8	154,5	273721,7	11
Рівненська	307521,4	328319,2	386665,1	110,2	106,8	117,8	340835,2	7
Сумська	363656,1	372326,3	491638,8	101,1	102,4	132,0	409207,1	1
Тернопільська	355371,0	411914,7	419574,6	135,9	115,9	101,9	395620,1	2
Харківська	334612,1	288323,8	318703,2	127,8	86,2	110,5	313879,7	8
Херсонська	249597,8	245698,8	253383,5	115,5	98,4	103,1	249560,0	15
Хмельницька	340681,0	389839,6	420937,3	124,2	114,4	108,0	383819,3	3
Черкаська	255146,9	209279,0	305361,7	108,9	82,0	145,9	256595,9	13
Чернівецька	160033,1	208879,8	245523,7	136,4	130,5	117,5	204812,2	22
Чернігівська	319444,9	329727,5	377357,8	117,9	103,2	114,4	342176,7	6

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

За рівнем продуктивності праці у тваринництві серед областей України лідирують Вінницька, Дніпропетровська та Івано-Франківська області. Найнижчі показники встановлено у Закарпатській, Одеській та Луганській областях. При цьому зменшення показника відносно 2017 року встановлено лише в трьох областях: у Закарпатській, Івано-Франківській, Луганській, Полтавській та Херсонській областях [5].

Динаміка змін продуктивності праці у сільському господарстві свідчить про значні резерви для її підвищення: збільшення частки доданої вартості у вартості валової продукції; оновлення основних засобів, впровадження енергозберігаючих технологій та технічних нововведень; удосконалення організації виробництва та інституційної інфраструктури; підвищення кваліфікації та поліпшення навичок працівників, забезпечення відтворювальної та стимулюючої функцій заробітної плати тощо. У перспективі дослідження будуть здійснюватися щодо виявлення кількісного впливу природних факторів на обсяги виробництва продукції сільського господарства у розрізі галузей сільського господарства України.

У результаті наукового дослідження було отримано такі результати, а саме: прогнозні та цільові значення продуктивності праці в сільському господарстві відповідно до ЦСР2, динаміка продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах (на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві), показники відхилення темпів росту продуктивності праці сільського господарства порівняно з продуктивністю праці в рослинництві та тваринництві сільськогосподарських підприємств, продуктивність праці в сільському господарстві України у розрізі регіонів, індекси продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах за регіонами по відношенню до України у середньому за 2016-2018 рр., продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами, продуктивність праці рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами, продуктивність праці тваринництва в сільськогосподарських підприємствах України за регіонами.

Висновки. Продуктивність у розрізі галузей України відрізняється як за своїм змістом, так і сутністю. Дане дослідження за своїм змістом не може відобразити

всю глибину наукового напрямку, але достатньо відображає сутність самого поняття продуктивності праці у розрізі галузей сільського господарства України та значущість зазначеного економічного показника у розвитку галузей та національної економіки. Напрями і резерви підвищення продуктивності праці визначаються досягнутим рівнем культури землеробства і тваринництва, спеціалізацією сільського господарства, наявністю всіх ресурсів, природно-економічними умовами – якістю ґрунтів, економія (скорочення) робочого часу, які одночасно забезпечують збільшення виробництва продукції та зменшення витрат робочого часу.

Разом з тим, слід враховувати той факт, що в Україні спостерігаються значні відмінності в результативності праці відносно категорій господарств, галузей

сільського господарства та регіонів. Відтак, суттєві зрушення у будь-якій з цих складових можуть значно вплинути на кінцевий результат, саме тому доцільно проводити моніторинг продуктивності у розрізі вищезазначених факторів.

Причиною низької продуктивності праці в розрізі галузей сільського господарства України є: нестабільна політична ситуація країни, неудоконалене законодавство та фіскальна політика органів державної влади, відсутність науково обґрунтованих прийнятих рішень, а також технічна та технологічна відсталість вітчизняного виробництва, високий рівень зношеності основних засобів виробництва, недостатні обсяги інвестицій для їх своєчасного оновлення та впровадження інноваційних технологій.

Література:

1. Польова О. Л. Методологічні підходи до оцінки продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 3. С. 7-19.
2. Вітвіцький В. В., Беженар І. М. Теоретичні аспекти визначення продуктивності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2016. № 7. С. 26-34.
3. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Дієсперов В. С. Економіка сільськогосподарської праці. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 110–117.
5. Ilchuk M. M., Konoval I. A., Radko V. I., Yevtushenko V. D. Competitiveness of cattle breeding products increase. Vienna, Austria: East West, 2017. 294 p.

References:

1. Pol'ova, O. L. (2016). *Metodologichni pidxody` do ocinky` produkty`vnosti praci u sil`s`kogospodars`ky`x pidpry`yemstvax* [Methodological approaches to labor productivity assessment in agricultural enterprises]. *Finances. Management: current issues of science and practice*, 3, 7-19 [in Ukrainian].
2. Vitvitsky, V. V. & Bezhenar, I. M. (2016). *Teorety`chni aspekty` vy`znachennya produkty`vnosti agrarny`x pidpry`yemstv* [Theoretical aspects of determining the productivity of agricultural enterprises]. *Economics of agro-industrial complex*, 7, 26-34 [in Ukrainian].
3. State Statistics Committee of Ukraine. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua. [in Ukrainian].
4. Diesperov, V. S. (2016). *Ekonomika sil`s`kogospodars`koyi praci* [Economics of agricultural labor]. *Economics of agro-industrial complex*, 6, 110-117 [in Ukrainian].
5. Ilchuk, M. M., Konoval, I. A., Radko, V. I. & Yevtushenko, V. D. (2017). Competitiveness of cattle breeding products increase. Vienna, Austria: East West, 294 [in English].

